

Wprowadzenie

Niniejszy tom Studiów Obszarów Wiejskich poświęcony jest środowiskowym i kulturowym zasobom wsi w Polsce. W artykułach poruszona została tematyka rozpoznania i oceny wartości użytkowej zasobów wraz z uzasadnieniem potencjalnego ich wykorzystania oraz roli, jaką mogą pełnić w rozwoju obszarów wiejskich w ujęciu ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym.

W otwierającym zbiór prac artykule P. Wiśniewski zwraca uwagę na rolnictwo i obszary wiejskie jako istotne elementy w lokalnym kształtowaniu gospodarki niskowęglowej (niskoemisyjnej) oraz kluczowe ich znaczenie w aktualnie opracowywanych lokalnych planach na rzecz jej rozwoju. Z kolei K. Bańkowska, podkreślając znaczenie rozpoznania czynników, które na poziomie lokalnym przyczyniają się do wykształcenia trwałych funkcji prośrodowiskowych, dokonała charakterystyki lokalnego potencjału rozwojowego w oparciu o Wskaźniki Zrównoważonego Rozwoju GUS. Jeszcze inne podejście do zagadnienia przedstawił M. Górecki, szczegółowo charakteryzując wieś Rogóźno, jako obszar perspektywiczny do osiągnięcia sukcesu gospodarczego w oparciu o środowiskowe zasoby lokalne. Autor podkreśla, że rozwój ekonomiczny powinien zachodzić przy możliwie najmniejszych stratach środowiskowych oraz wkraczaniu w sferę życia lokalnej społeczności. Natomiast oceny znaczenia lokalnych zasobów kulturowych w zagospodarowaniu turystycznym Kotliny Kolskiej dokonali M. Gorączko i J. Cichowska. Autorzy zdiagnozowali, w jakim zakresie nawiązują do nich i wykorzystują je właściciele wiejskich obiektów turystycznych w swoich ofertach rekreacyjno-wypoczynkowych. M. Szczepańska i A. Wilkaniec w swoim artykule skupiły się na roli zasobów krajobrazu kulturowego w procesie odnowy wsi. Autorki zidentyfikowały zasoby wiejskiego krajobrazu kulturowego i określiły stan ich zachowania oraz przeprowadziły analizę dokumentów planistycznych, wskazując szanse i zagrożenia rozwojowe wsi Długa Goślina. Zaproponowane scenariusze rozwoju mają uniwersalny charakter i mogą znaleźć zastosowanie w przedsięwzięciach odnowy wsi na terenie Wielkopolski. Również o zasobach krajobrazowych, lecz tym razem w kontekście ich wykorzystania w polityce przestrzennej gmin, piszą A. Wilkaniec, E. Raszeja i M. Szczepańska. W pracy rozpoznano sposoby wykorzystania występujących zasobów krajobrazowych w gminach aglomeracji poznańskiej oraz skonfrontowano praktykę gospodarowania przestrzenią z zapisami w studiach gmin. Badania wykazały wyraźne różnice w sposobie prowadzenia polityki przestrzennej poszczególnych gmin w kontekście zachowania posiadanych zasobów. Z kolei artykuł B. Wojtyry poświęcony jest znaczeniu zasobów lokalnych w planowaniu przestrzennym centrum wsi w oparciu o studium przypadku urbanizującej się wsi Rokietnica. Autor miał na celu wskazanie znaczenia ziemi jako zasobu lokalnego w rozwoju wsi, zwłaszcza w kontekście zarządzania terytorialnego i prowadzenia polityki przestrzennej. Praca M. Antolaka to z kolei przykład autorskiego warsztatu metodycznego analizy i waloryzacji krajobrazu gminy wiejskiej Ostróda stworzonego na potrzeby

planowania przestrzennego. Wydzielono typy oraz podtypy krajobrazów występujących na terenie gminy i w oparciu o ściśle określone kryteria dokonano ich waloryzacji. Autor podkreśla, że choć studia krajobrazowe są nieobligatoryjnym elementem systemu planowania przestrzennego, mogą stanowić podstawę do ochrony i właściwego kształtowania struktury krajobrazu. Pokrewną tematykę z zakresu badań nad zasobami krajobrazowymi poruszyli M. Antolak oraz P. Pawelec w artykule poświęconym współczesnym transformacjom wsi Łęgwałd. Podjęto w nim zagadnienie przekształceń przestrzeni podmiejskich w Polsce oraz ładu przestrzennego i estetyzacji krajobrazu wiejskiego w odniesieniu do programu odnowy wsi. Nie bez znaczenia jest także praca B. Baran-Zgłobickiej, w której autorka dokonuje oceny wybranych opracowań ekofizjograficznych z obszarów wiejskich południowo-wschodniej Polski. Poprzez analizę tych dokumentów, służących rozpoznaniu środowiska przyrodniczego, wskazuje się obszary predysponowane do pełnienia określonych funkcji społeczno-gospodarczych i ekologicznych. Ich jakość jest zatem ważna w procesie rozwoju lokalnego. Autorka podjęła się oceny opracowań ekofizjograficznych sporządzonych dla dziewięciu gmin wiejskich południowo-wschodniej Polski. Jak wynika z badań, opracowania ekofizjograficzne często stanowią niewystarczające źródło informacji o uwarunkowaniach przyrodniczych dla planowania lokalnego.

Redaktor tomu wraz z Redakcją Studiów Obszarów wiejskich mają nadzieję, że zawarte w niniejszej publikacji artykuły będą cennym materiałem do dyskusji nad zagadnieniem środowiskowych i kulturowych zasobów obszarów wiejskich. Prezentując zróżnicowane podejście badawcze, mogą one stanowić istotny element identyfikacji zasobów lokalnych i określenia ich roli w rozwoju wsi. Płynące z przeprowadzonych badań wnioski można wykorzystać do oceny sposobności wykorzystania zasobów w ujęciu społecznym i gospodarczym oraz zastosować w działaniach polityki regionalnej i lokalnej. Zamieszczone w niniejszym tomie prace stanowią mogą zatem cenne źródło wiedzy nie tylko dla naukowców, ale również powinny one zainteresować planistów, przedstawicieli administracji publicznej i samorządowej, a także mieszkańców obszarów wiejskich.

Michał Konopski